

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2009

Підготовлено кандидатом юридичних наук, професором кафедри фінансового та банківського права *К. В. Муравйовим*

Затверджено на засіданні кафедри фінансового та банківського права (протокол № 12 від 12.05.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Муравйов К. В. Навчальна програма дисципліни “Правові засади валютного регулювання” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Правові засади валютного регулювання”, варіанти контрольних робіт, вказівки до виконання контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу “Правові засади валютного регулювання” — дати студентам знання в галузі регулювання валютних операцій, що здійснюються господарюючими суб’єктами на території України.

Завдання дисципліни: визначити сутність і специфіку валютних відносин як різновиду фінансових відносин; охарактеризувати валютну політику України; охарактеризувати режим валютних обмежень; охарактеризувати суб’єкти валютних відносин; охарактеризувати механізм валютного контролю.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- **знати** науково-теоретичні та практичні положення про порядок: здійснення розрахунків в іноземній валюті; відкриття та функціонування валютних рахунків суб’єктів підприємницької діяльності; здійснення операцій в іноземній валюті на міжбанківському валютному ринку; готівкового обігу іноземної валюти на території України; переміщення валюти через митний кордон України; здійснення кредитування в іноземній валюті, а також про тенденції та перспективи розвитку законодавства у цій сфері, науково-методичну та іншу юридичну літературу;

- **уміти** правильно визначати проблеми регулювання валютних операцій і законодавства у сфері валютних відносин, шляхи їх подолання, тлумачити та розкривати основні поняття дисципліни “Правові засади валютного регулювання”, здійснювати наукові дослідження і забезпечувати навчальний процес.

Вивчення дисципліни має базуватися на знаннях, отриманих студентами під час опанування ними фундаментальних положень фінансового права та інших суміжних правових дисциплін.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля та теми
	Змістовий модуль I. Загальні засади та форми організації валютного регулювання
1	Предмет і метод валютного регулювання (основні визначення)
2	Сутність, завдання, форми організації валютного регулювання
	Змістовий модуль II. Операції з валютними цінностями
3	Регулювання операцій з готівковою іноземною валютою
4	Переміщення валютних цінностей через митний кордон України
5	Організація проведення операцій на Українській міжбанківській валютній біржі
6	Валютний контроль
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ”

Змістовий модуль I. Загальні засади та форми організації валютного регулювання

Тема 1. Предмет і метод валютного регулювання (основні визначення)

Класифікація етапів розвитку валютного регулювання в Україні. Період адміністративної валютної політики держави (державна валютна монополія). Період становлення валютних відносин в умовах ринку. Період валютного регулювання.

Поняття валютного регулювання. Нормативний рівень валютно-правового регулювання. Індивідуально-правовий рівень валютного регулювання. Комерційні банки як основний фінансовий інститут і елемент ринку валютних послуг. Декрет Кабінету Міністрів “Про систему валютного регулювання та валютного контролю”.

Поняття валютних цінностей. Класифікація валютних цінностей. Види валютних операцій. Поняття валютної операції. Класифікація валютних операцій за предметом. Класифікація валютних операцій за колом суб'єктів. Класифікація валютних операцій за місцем здійснення. Класифікація валютних операцій, які здійснюють комерційні банки. Поняття резидентів та нерезидентів. Основні права резидентів та нерезидентів, які здійснюють валютні операції в Україні. Основні обов'язки резидентів та нерезидентів, які здійснюють валютні операції в Україні.

Ліцензування операцій з іноземною валютою. Операції з іноземною валютою, що потребують отримання індивідуальної ліцензії резидентами та нерезидентами. Порядок організації розрахунків в іноземній валюті. Порядок організації торгівлі іноземною валютою.

Література [1–5; 9; 10; 25; 26]

Тема 2. Сутність, завдання, форми організації валютного регулювання

Поняття валютної політики. Основні завдання валютної політики. Рівні регулювання валютних відносин. Причини обумовленості

міждержавної координації валютної, кредитної і фінансової політики. Заходи довгострокової валютної політики. Заходи короткострокової валютної політики. Складові валютної політики.

Валютне регулювання на національному рівні. Основні завдання валютного регулювання. Компетенція парламенту в системі валютного регулювання. Органи валютного регулювання в Україні. Компетенція Національного банку України у сфері валютного регулювання. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері валютного регулювання.

Основні методи валютного регулювання. Валютна інтервенція (девізана політика). Девальвація та ревальвація валют. Дисконтна (облікова) політика. Управління валютними резервами (диверсифікація). Валютні обмеження. Валютна політика, що здійснюється в Україні.

Перший етап становлення системи валютного регулювання і контролю в незалежній Україні. Лібералізація валютного ринку. Встановлення єдиного обмінного курсу для готівкових розрахунків. Заходи щодо поступової лібералізації і децентралізації валютного ринку України. Заміна карбованця новою грошовою одиницею — гривнею. Юридична основа механізму та принципів валютного регулювання в Україні.

Література [1–5; 9; 10; 25; 26]

Змістовий модуль II. Операції з валютними цінностями

Тема 3. Регулювання операцій з готівковою іноземною валютою

Використання готівкової іноземної валюти з власних поточних рахунків юридичними особами-резидентами та розташованими на території України представництвами юридичних осіб-нерезидентів. Документальне оформлення. Використання на території України готівкової іноземної валюти як засобу платежу або як застави. Порядок прийняття уповноваженим банком готівкової вільно конвертованої валюти від повноважного представника нерезидента — суб'єкта підприємницької діяльності.

Види валютно-обмінних операцій з іноземною валютою і дорожніми та іменними чеками. Порядок та правила відкриття пунктів обміну валюти. Документальне оформлення. Підстави для відмови в реєстрації пункту обміну валюти. Вимоги до обладнання та облаштування пункту обміну валюти. Порядок та правила роботи пункту обміну валюти.

Література [1–5; 8–10; 12–18; 21–26]

Тема 4. Переміщення валютних цінностей через митний кордон України

Основні вимоги до вивезення валюти України за межі України. Основні вимоги до ввезення валюти України в Україну.

Основні вимоги до вивезення іноземної валюти, чеків, банківських металів за межі України фізичними особами. Основні вимоги до ввезення іноземної валюти, чеків, банківських металів в Україну фізичними особами. Основні вимоги до вивезення юридичними особами-резидентами іноземної валюти, чеків, банківських металів за межі України. Основні вимоги до вивезення іноземної валюти, чеків, банківських металів за межі України юридичними особами-нерезидентами. Основні вимоги до ввезення іноземної валюти, чеків, банківських металів в Україну юридичними особами-резидентами/нерезидентами. Пересилання іноземної валюти та чеків у міжнародних поштових відправленнях за межі України. Строки дії довідок на вивезення валюти України, іноземної валюти та чеків, виражених в іноземній валюті. Строки дії індивідуальних ліцензій на вивезення за межі України валюти України, іноземної валюти, платіжних документів, банківських металів і ввезення в Україну валюти України, а також спеціальних дозволів на ввезення (пересилання) в Україну іноземної валюти, платіжних документів, банківських металів.

Література [1–5; 8–10; 12–18; 21–26]

Тема 5. Організація проведення операцій на Українській міжбанківській валютній біржі

Історія створення Української міжбанківської валютної біржі (УМВБ). Права членів біржі. Обов'язки членів біржі. Категорії учасників торгів. Форми проведення торгів. Безперервний подвій-

ний аукціон. Односторонній аукціон. Фіксинг. Режим “обговорення умов” угоди. Укладання угод “за домовленістю”. Правила укладання угод у БЕСТ.

Література [1–5; 8–18; 21–26]

Тема 6. Валютний контроль

Структура органів валютного контролю в Україні. Національний банк України як головний орган валютного контролю. Основні напрямки валютного контролю. Санкції НБУ за порушення валютного законодавства. Кабінет Міністрів України та його повноваження у сфері валютного контролю. Функції уповноважених банків у сфері валютного контролю. Державна податкова адміністрація України як орган валютного контролю. Компетенція Державної митної служби України. Повноваження Державного комітету зв'язку та інформатизації України у сфері валютного контролю.

Правове регулювання відповідальності за порушення валютного законодавства України. Адміністративна відповідальність за порушення валютного законодавства. Кримінальна відповідальність за порушення валютного законодавства. Відповідальність комерційних банків та фінансово-кредитних установ за порушення валютного законодавства. Відповідальність резидентів та нерезидентів за порушення валютного законодавства. Компетенція щодо накладання санкцій за порушення валютного законодавства.

Література [1–10; 12–18; 21–26]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність зовнішньоекономічної діяльності.
2. Сутність валютних відносин.
3. Принципи валютних відносин.
4. Структура валютних відносин.
5. Міжнародні валютні відносини.
6. Внутрішньодержавні валютні відносини.
7. Особливості валютних відносин як різновиду фінансових відносин.
8. Поняття режиму валютних обмежень.

9. Валютна політика.
10. Валютна система.
11. Поняття валюти.
12. Конвертованість валюти.
13. Поняття ліцензії.
14. Види ліцензій.
15. Порядок видачі ліцензій на здійснення валютних операцій суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.
16. Механізм розрахунків з експортно-імпортних операцій.
17. Контроль за дотриманням порядку розрахунків з експортно-імпортних операцій.
18. Поняття страхування.
19. Види страхування.
20. Правове регулювання страхової діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з використанням іноземної валюта.
21. Види банківських рахунків в іноземній валюті.
22. Порядок відкриття валютних рахунків.
23. Документи, що подаються для відкриття валютних рахунків.
24. Порядок відкриття поточних рахунків в іноземній валюті.
25. Порядок відкриття вкладних рахунків в іноземній валюті.
26. Закриття рахунків в іноземній валюті.
27. Переоформлення рахунків в іноземній валюті.
28. Валютна інтервенція (девізна політика).
29. Девальвація та ревальвація валют.
30. Дисконтна (облікова) політика.
31. Управління валютними резервами (диверсифікація).
32. Поняття валютного ринку.
33. Суб'єкти валютного ринку.
34. Правовий статус Української міжбанківської валютної біржі (УМВБ).
35. Функції та повноваження УМВБ.
36. Функції та повноваження уповноважених комерційних банків, кредитно-фінансових установ.
37. Порядок торгівлі валютою на УМВБ.
38. Правовий режим готівкового обігу іноземної валюти на території України.
39. Поняття зовнішньоекономічного договору.

40. Валютно-фінансові умови зовнішньоекономічних договорів.
41. Порядок переміщення національної валюти через митний кордон України.
42. Порядок вивезення іноземної валюти за межі митної території України.
43. Порядок ввезення іноземної валюти на митну територію України.
44. Порядок пересилання іноземної валюти за межі митної території України.
45. Принципи кредитування в іноземній валюті суб'єктів підприємницької діяльності.
46. Порядок ліцензування кредитних операцій в іноземній валюті.
47. Суб'єкти кредитування в іноземній валюті.
48. Об'єкти кредитування в іноземній валюті.
49. Механізм здійснення іноземного кредитування юридичних і фізичних осіб.
50. Порядок та правила відкриття пунктів обміну валюти.
51. Порядок та правила роботи пункту обміну валюти.
52. Поняття і функції валютного контролю.
53. Суб'єкти валютного контролю.
54. Повноваження НБУ як органу валютного контролю.
55. Повноваження Державної митної служби України як органу валютного контролю.
56. Правовий статус Кабінету Міністрів України як органу валютного контролю.
57. Правовий статус Державної податкової служби України як органу валютного контролю.
58. Правовий статус Міністерства зв'язку України як органу валютного контролю.
59. Порушення валютного законодавства.
60. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота складається з трьох теоретичних питань, на які необхідно дати повні і обґрунтовані відповіді у письмовій рефератній формі. При розкритті питань необхідно посилатися на нормативно-правові акти і науково-теоретичні положення з теми завдання. Наприкінці роботи необхідно навести “Список використаної літератури”, який має містити нормативно-правові акти та джерела, на які студент посилався при написанні роботи. Список складається за абеткою з наведенням повної назви нормативно-правового акта, прізвища автора (авторів), назви підручника, монографії, статті тощо.

Завдання для контрольних робіт складені у десяти варіантах. Варіант контрольної роботи вибирається за останньою цифрою номера залікової книжки студента. Наприклад, якщо остання цифра залікової книжки “1”, то студент повинен виконувати перший варіант контрольної роботи.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Історичний аспект розвитку валютного регулювання в Україні.
2. Правовий статус та повноваження органів валютного контролю.
3. Сутність валютних відносин.

Варіант 2

1. Поняття та види валютних цінностей і валютних операцій.
2. Національний банк України як головний орган валютного контролю.
3. Принципи валютних відносин.

Варіант 3

1. Еволюція системи валютного регулювання в Україні.
2. Загальна характеристика Української міжбанківської валютної біржі.
3. Структура валютних відносин.

Варіант 4

1. Використання готівкової іноземної валюти на території України.
2. Правила укладання угод у БЕСТ.
3. Міжнародні валютні відносини.

Варіант 5

1. Порядок проведення валютно-обмінних операцій на території України.
2. Відповідальність за порушення валютного законодавства.
3. Внутрішньодержавні валютні відносини.

Варіант 6

1. Форми і методи валютного регулювання.
2. Переміщення валюти України через митний кордон України.
3. Поняття режиму валютних обмежень.

Варіант 7

1. Переміщення іноземної валюти, чеків, банківських металів через митний кордон України.
2. Національний банк України як головний орган валютного контролю.
3. Валютна система.

Варіант 8

1. Основні завдання валютного регулювання.
2. Порядок проведення валютно-обмінних операцій на території України.
3. Види ліцензій.

Варіант 9

1. Правовий статус та повноваження органів валютного контролю.
2. Валютна політика як основа валютного регулювання.
3. Поняття страхування.

Варіант 10

1. Повноваження суб'єктів валютного контролю в Україні.

2. Документальне оформлення переміщення валютних цінностей через митний кордон України.
3. Функції та повноваження УМВБ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова

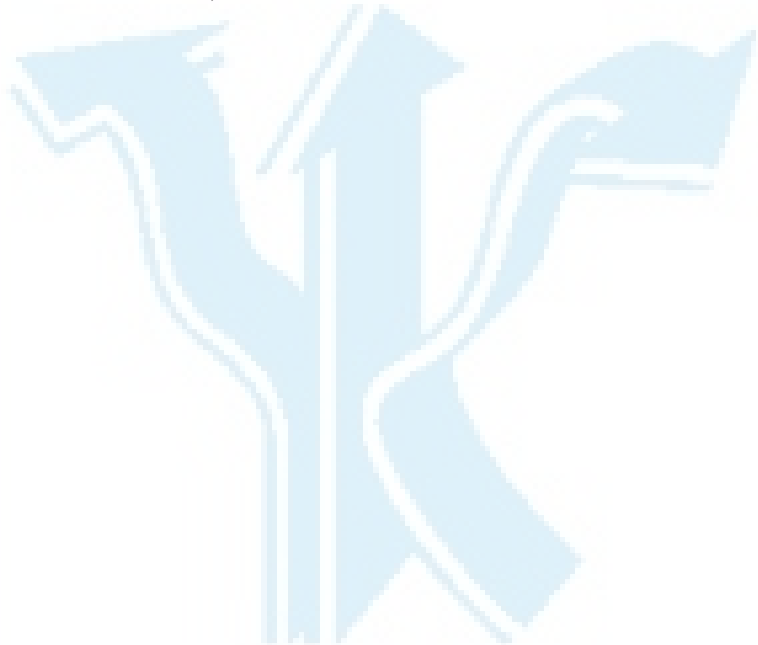
1. *Конституція* України. – К., 1996.
2. *Закон* України “Про Національний банк України” від 20.05.99.
3. *Закон* України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23.09.94, із змін. від 07.05.96 № 184/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 28.
4. *Закон* України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91 № 959-ХІІ. – Харків, 1997.
5. *Закон* України “Про підприємництво” від 07.02.91 № 689-ХІІ // Галицькі контракти. – 1996. – № 42.
6. *Закон* України “Про внесення змін до Кодексу законів України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу” від 18.03.97 // Галицькі контракти. – 1997. – № 19.
7. *Про невідкладні міри по посиленню валютного контролю*: Указ Президента України від 08.06.93 № 195/93. – К., 1995.
8. *Про додаткові заходи щодо вдосконалення валютного регулювання*: Указ Президента України від 02.11.93 № 502/93. – К., 1995.
9. *Про вдосконалення валютного регулювання*: Указ Президента України від 03.08.95 № 711/95. – К., 1995.
10. *Про систему валютного регулювання і валютного контролю*: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.93 № 15–93, зі змін. і допов. від 19.02.93 № 36–93; від 25.11.93 № 3651-ХІІ; від 28.01.94 № 3891-ХІІ; від 11.04.95 № 139/95-ВР; № 280/97-ВР; від 03.06.97 № 295/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 25.
11. *Про Українську міжбанківську валютну біржу*: Постанова Правління НБУ від 08.06.93 № 50.
12. *Положення про порядок видачі банками ліцензії на здійснення банківських операцій*: Затв. постановою Правління НБУ

- від 06.05.98 № 181 // Банківське право: Навч. посіб. / Упоряд. М. П. Кучерявенко. — Харків, 1999.
13. *Про затвердження* Правил використання готівкової іноземної валюти на території України: Постанова Правління НБУ від 26.03.98 № 119 // Бізнес. — 1998. — № 17.
 14. *Про порядок* надання індивідуальних ліцензій на відкриття резидентами рахунків в іноземних банках: Положення НБУ № 328 від 29.12.1995 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності: Дод. до журн. “Вісник НБУ”. — 1996. — № 1.
 15. *Про порядок* реєстрації одержання резидентами кредитів в іноземній валюті від іноземних кредиторів: Положення від 07.05.97 № 144 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності: Дод. до журн. “Вісник НБУ”. — 1997. — № 7.
 16. *Про відкриття* банками рахунків в національній і іноземній валюті: Інструкція НБУ від 04.02.98 // Бізнес. — 1998. — № 9–10.
 17. *Порядок* купівлі фізичними особами-резидентами іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України: Дод. № 4 до постанови Правління НБУ від 23.09.96 № 245, реєстр. № 388 // Банківське право / Упоряд. М. П. Кучерявенко. — Харків, 1999. — С. 498–499.
 18. *Порядок* застосування іноземної валюти у страховій діяльності: Дод. № 7 до постанови Правління НБУ від 23.09.96 № 245, реєстр. № 391 // Банківське право / Упоряд. М. П. Кучерявенко. — Харків, 1999. — С. 499–501.

Основна

19. *Аленічев В. В., Аменічева Т. Д.* Страхування валютних ризиків, банківських та експертних кредитів. — М., 1994. — С. 34–56.
20. *Балабанов И. Т.* Валютные операции. — М.: Финансы и статистика, 1993.
21. *Валюта:* Законодавство. Нормативні акти. — Луганськ, 1997.
22. *Валютне* регулювання: Зб. норм. актів: У 2 т. — К., 1995.
23. *Івасів Б. С.* Гроші і кредит. — К., 1999.
24. *Колтун С. Л.* Валютне регулювання в Україні: Закони, укази, постанови. — К., 1996.

25. *Бездітко Ю. М.* Валютне регулювання: Навч. посіб. / Ю. М. Бездітко, О. О. Мануйленко, Г. А. Стасюк. — Херсон: Олді-плюс, 2004. — 272 с.
26. *Законодавство України з валютного регулювання та валютного контролю: Зб. законів, урядових та відомчих нормативних документів з питань валютного регулювання та валютного контролю.* — К.: Атіка, 2005. — 664 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Правові засади валютного регулювання”	4
Зміст дисципліни “Правові засади валютного регулювання”	5
Питання для самоконтролю	8
Вказівки до виконання контрольної роботи	11
Варіанти контрольних робіт.....	11
Список літератури.....	13

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда*

Зам. № ВКЦ-4226

Формат 60x84/16 . Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008